

**ПЕДАГОГИЧЕСКИ
АЛМАНАХ**

РЕЦЕНЗИИ

ЕДНА ПОЛЕЗНА И НОВА ПО ПРОБЛЕМАТИКА КНИГА

Марин Люлюшев

Неотдавна излезе от печат книгата „Ощопедagogическа и дефектологична деонтология“ на проф. д-р, действителен член на Нюйоркската академия на науките Стефан Мутафов в съавторство с гл. ас. к. п. н. Веска Шошева.

Терминът деонтология е въведен през 1834 г. от Иеремия Бентам (1748–1832) – английски философ, социолог, юрист, лекар и богослов. С този термин той обозначил специфичното в професионално-дължимото от дейността и поведението на лекаря предимно към личността на болния и неговите близки, към другите лекари, към обществото и т. н. До не-

отдавна се разработваха проблемите главно на „медицинската деонтология“, особено във връзка с т. нар. „евтаназия“ например.

Напоследък обаче започнаха да се разработват и други клонове на общата и професионалната етика до степен, че започна да се говори дори за „етическа революция“ на нашето съвремие, която създаде необходимостта от появяването на една „нова етика на живота“ (А. Печей и Д. Икеда, 1984). В нея се включват преди всичко забравената доскоро природата – чрез „еско-етиката“ и биологичната природа на човека – чрез дефинираната от Потър (1972) „био-ети-

ка“. Защото както изтъква Е. Уилсън в излязлата през 1978 г. „Социобиология“: „... В интерес на нашето биологично съществуване е етичката философия да не бъде оставяна просто само в ръцете на мъдреците...“ (стр. 7). Това се отнася безспорно и за деонтологията, поради което през последните 25–30 години започна такава да се разработва и за извънмедицинските науки, в т. ч. при педагогиката, дефектологията, спорта и т. н.

В споменатата книга на д. м. н. Стефан Мутафов и к. п. н. Веска Шошева се разработват всеобхватно проблемите на съвременната общо-педагогическа и дефектологична деонтология. Както подчертават двамата наши медико-педагози и дефектолози, педагогическата деонтология има два основни раздела: общо-педагогическа и дефектологична. Тя се дефинира като наука за „специфичното, което съществува както в моралния дълг (основан върху съответната система от ценностно-нормативни комплекси и структури), от характерното за професията на педагога, така и на етичните личностни взаимоотношения при различните по вид, степен, форма и място учебно-възпитателни звена на обществото...“ Съответно на това, авторите постулират, че „целта на педагогическата деонтология е да изучи комплекса от етичните категории, потребности и ценности в разноликото изпълнение на педагогическия дълг, за да построи научна система от специфично етич-

ните норми, права и задължения на различните педагогически интерперсонални системи и на разнообразните начини и форми на взаимоотношенията особено в семейството, училището, пансиона и обществото, за да се избегнат всички вредни последиствия, получени в резултат на неправилната или недостатъчна педагогическа дейност на провеждащите я лица, групи, институции“.

В монографията се осветляват в медико-педагогически аспект не само някои „чисто“ медицински деонтологични проблеми (като напр. евтаназията, която обаче е и типичен дефектологичен проблем), така и други „чисто“ педагогически (като напр. свързаните със секса и акселерацията на поколенията). Ст. Мутафов разглежда и някои дефинирани от него терминологично медико-педагогически проблеми, като напр. за педагогическата „евкрипсия“ (добра тайна), за добрия педагогически „експеримент“ („евемпирия“) и други такива.

Ст. Мутафов и В. Шошева разглеждат нашироко интерперсоналните педагогически системи и патологичните последиствия за личностите, когато те не са нормални и етични. Съществува опасност от получаване на разнообразни педагогични и социопатии, които възникват по механизма на получаваната така наречена „ятрогения“, т. е. болест предизвикана от лекари, или пък на т. нар. „пациентогения“ – болест, която пре-

дизвиква болният в своя лекуващ лекар. В тази връзка авторите разглеждат преди всичко известните в досегашната литература: освен „училищна ятрогения“ и „студентогения“ (от системата „лекар – учаш се“), още – „дидаскалогения“ и „матитогения“, както и „дидактогенията“ (от системата „учител – ученик“), а също така и нейният фамилен вариант (от системата „родител – ученик“) – „парентогения“ и „педиогения“ и (от системата „ученик – ученик“) – „хетероматитогения“. Всички педагогически и социопатии са онагледени с ясни схеми и потвърдени с фрапантни медико-педагогически случаи на изследователите.

Нововъведената богата научна терминология е дело на проф. Ст. Мутафов, както и много ценните му мисли, поставени като „крилати фрази“ (на латински език) в качеството на „мото“ на отделните подраздели на монографията. Ст. Мутафов е описал няколко нови педагогически, като например следните: „гоневсогения“ и „магистрогения“ (от системата „родител – учител), „хетеромагистрогения“, „колегогения“ и колегиогения“ (от системите „учител – учител“), както и педагогически „деспотогения“ и „дияконогения“ (от различните училищни „йерархично-административни системи“).

В монографията се разискват подробно от аспекта на педагогическата деонтология редица други проблеми, като напр. за психо-социалното раз-

витие на личността, опасността от трудово-професионалните деформации на педагозите и на дефектолозите. Разглеждат се подробно още най-честите форми на социопатните девиации в семейството и обществото (депривация, фрустрация, изолация и алиенация), както и на педагогическата занемареност, която Мутафов означава с термина „олигопедия“. Отделено е достатъчно внимание и на основните пансионатни учебно-възпитателни социопатии (известните хоспитализъм и институционализъм) и на социалното сирачество, обозначено терминологично като „орфания“, както и новописаната (от Ст. Мутафов) „хипоагапия“.

Особено ценно е, че авторите поставят въпроса за изучаването на всички учители и възпитатели не само на дидаскалологията и доцимологията, но също така още на педагогическата ерология, учителското право, съдебната педагогика и редица други нови педагогически дисциплини, от които се нуждае и педагогическата деонтология. Не случайно вече трета година педагогическата деонтология се изучава (напр. в Шуменския университет „Константин Преславски“, в ИПКУ – Стара Загора и другаде), но това е дисциплина, която трябва да се въведе като задължителна за всички педагогически кадри. А завършилите своето образование от тях да я изучават семинарно в съответните форми на висшето училище.

Авторите са успели много добре

да съчетаят както психолого-педагогическите аспекти, така и биологично-социалните на своята педагогическа деонтология. По този начин те са отговорили на изискването на А. Сърджънт (1972), че само „...биокрацията, т. е. организацията съгласно основните закони на живота, е единственият шанс за спасението ни в този момент, в който различните метафизични и системи, останали в архаичните култури, все още корумпират човешкия живот“. При това Ст. Мутафов и В. Шошева са ни представили една прекрасна разработка, независимо от това – както изтъкват и те самите, „че до днес в достъпната литература не се намира (според основните си идеи) аналогична целенасочена монографична разработка“.

Ние сме солидарни също и с тяхното заключение, че чрез изучаването и прилагането на разработената в монографията н о в а „НАУКА ЗА СПЕЦИФИКАТА И МОРАЛНИЯ ДЪЛГ НА УЧИТЕЛЯ И НА ВЪЗПИТАТЕЛИТЕ ИЗОБЩО“ ние вярваме и се надяваме, че „...ще може да се подпомогне превъзможването на духовно-правствено падение на немалка част от човечеството, което главно характеризира сегашното му състояние в навечерието на ХХІ век“. И накрая – понеже монографията е почти вече изчерпана, – препоръчваме тя да бъде в скоро време издадена в по-голям тираж и с вероятни нови допълнения на описваните случаи, на каквито нашето ежедневие в последните години е много богато.